

ОД РАБОТАТА НА СОЈЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА СРМ

XIV ГОДИШНО СОБРАНИЕ НА СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА СРМ — ОСВРТ ВРЗ РАБОТАТА НА ПРЕТ- СЕДАТЕЛСТВОТО НА СОЈУЗОТ И НА ДРУШТВАТА ВО РЕПУБЛИ- КАТА ЗА ВРЕМЕТО ОД 28. X 1978 ДО 1. XI 1980 ГОДИНА

Другарки и другари

Извештајов го опфаќа периодот од XIII собрание (27—28 октомври 1978 година) до денес. Тоа е време од две години, во кое имаме крупни постигања во нашиот општествено-политички живот, како во развојот на материјалните претпоставки на социјалистичкото самоуправање и слободната размена на трудот, така и во проширувањето и збогатувањето на самоуправањето и непосредната демократија. Во овој период се остварува и идејата на другарот Тито за колективното раководење во општествено-политичките организации, во општествено-политичките заедници, како и во сите други здруженија и организации на граѓаните. Нашиот Сојуз и повеќе друштва на историчарите во републиката преминаа на колективно раководење.

Изминатиот период беше богат со настани од општествено-политички и економски карактер како во нашата земја исто така и во светот. Светот денес го потресуваат жестоки судири, нер-

шени проблеми, меѓусебни конфликти на одделни држави и слично. Нашиот Сојуз, нашите историчари, тие појави и настани ги толкуваат низ призмата на марксистичкиот пристап и низ гледиштата што ги има Сојузот на комунистите на Југославија и општо нашата земја.

Собраниево го одржуваме во ретко убав крај на нашата Република, полн со природни убавини и богат со историски настани од подалечното, а особено од поблиското минато — НОВ и социјалистичката револуција. Маврово со околината претставува огледало на човековата активност. Езерото е дело на нова Југославија и Македонија, дело на вредните раце на нашата младина. Тоа што е изградено околу езерото и тоа е непобитен факт за нашиот стопански развој, за развојот на овој некогаш пасивен печалбарски крај.

Впечатоците што ќе ги однесеме одовде, од нашиот престој во овие три дена, мислам дека ќе нè одушевуваат и ќе останат незаборавени во нашите сеќавања.

ОРГАНИЗАЦИОНАТА СТРУКТУРА И АКТИВНОСТА НА СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА СРМ

1. Организациона поставеност

*
* *
*

СДИСРМ е дел од ССРМ и како негов организиран дел, во неговите рамки и во рамките на Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија тој дејствува и ги остварува општествените акции и задачи.

На XIII годишно собрание, одржано во Прилеп на 27 и 28 октомври 1978 година беше избрано претседателство од 15 членови и претседател. Тоа се следниве другари и другарки: Наум Димовски, претседател, и членовите Стаматоска Љубица, Симо Младеноски, д-р Растислав Терзиоски, Траган Велков, Грозда Чингова сите од Скопје, Тодор Дончев од Кавадарци, Киро Трпкоски од Тетово, Горѓи Палашески од Титов Велес, Трајко Ангелески од Охрид, Стеван Карески од Прилеп, Благоја Цветкоски од Штип, Тодор Миленков од Свети Николе и Кирил Силјаноски од Битола. Член на Претседателството е и почесниот претседател, академикот Љубен Лапе.

*
* *

Во Одборот за општествената контрола беа избрани: д-р Владо Картов, професор на Правниот факултет во Скопје, Нијази Амза и Јордан Димески, професор на ПА во Скопје. Во Судот на честа беа избрани: Томо Томоски, професор на Филозофскиот факултет во Скопје, Решат Нецити, професор на ПА во Битола и Киро Силјаноски, професор во Гимназијата „Браќа Миладиновци“ во Битола.

На првата седница на претседателството беа избрани предвидените органи со Статутот на Сојузот: за потпретседател беше избрана Љубица Стаматоска, а за секретар Симо Младеноски. Формирани беа и четири комисии и тоа: Комисија за организациони прашања во состав: Љубица Стаматоска, претседател, и членовите Стеван Карески и Драган Велков; Комисија за наставно-научни прашања во состав: Грозда Чингова, претседател, д-р Бранко Панов, Тодор Дончев, Јордан Димески и Иван Манев, членови; Комисија за соработка со националните друштва и меѓународна соработка која ја сочинуваша д-р Ристо Поп-Лазаров, претседател, д-р Христо Мелоски, Никола Едроски, м-р Решат Нецити, Павлина Попандонова и Надежда Цветкоска, членови; Комисија за ОНО и ОС во состав: Драган Велков, претседател, Горѓи Палашески и Трајко Ангелески, членови. Подоцна како времени беа избрани уште две комисии; Комисија за награди и одликувања: Наум Димовски, претседател, Киро Силјаноски и Киро Трпкоски, членови, и Комисија за карванот на младите историчари во состав: Симо Младеноски, претседател, Глигор Николоски, Владимир Дунимагоски и Петар Новакоски, членови.

Беше конституиран и Издавачки совет на списанието „Историја“ од 13 членови, чиј претседател е професорот д-р Војо Ку-

шевски. Редакцијата на списанието „Историја“ ја сочинуваат 5 членови: професорот д-р Христо Мелоски, главен и одговорен уредник, д-р Александар Маткоски, д-р Нијази Хаџи-Амза, Цветан Беличански и Јован Кочанкоски, членови. Секретар на Редакцијата е м-р Даринка Пачемска.

Сојузот го сочинуваат сите друштва на историчарите во СРМ. Пред две години тие беа 20, а сега се 25 и тоа: во Скопје, Битола, Прилеп, Охрид, Струга, Ресен, Гостивар, Тетово, Титов Велес, Кавадарци, Гевгелија, Струмица, Штип, Берово, Пробиштип, Куманово, Крушево, Винаца, Кичево, Кочани; и новоформираните во: Делчево, Свети Николе, Дебар, Радовиш и Неготино. Иако се направија обиди да се формира друштво во Крива Паланка, тоа сè уште не е сторено.

2. Активност

а) Целокупната активност на Сојузот на ниво на претседателството, комисиите и секретаријатот во изминатите две години се одвиваше според Статутот и годишната Програма за работата подготвена од Секретаријатот, усвоена од Претседателството и доставена до сите друштва во Републиката и до некои органи и организации со кои Сојузот најтесно соработува. Исто така, посебни едногодишни програми за работа имаа подготвено сите комисиии.

Претседателството на Сојузот во текот на двете изминати години имаше одржано пет седници на кои беа третирали разни прашања од животот и работата на Сојузот и друштвата. Седници-

те беа одржани на 3. I 1979 година, на 9. II 1979 година, на 26. XI 1979 година, на 6. I 1980 година, на 21. III, на 27. VI и на 29. IX 1980 година, а се разгледуваа следниве прашања:

- конституирање на Претседателството;

- донесување програма за работа;

- усвојување на Календарот за прослави и јубилеи во 1979 година;

- задачи од СДИЈ;

- избор на делегати од Сојузот во разни институции;

- усвојување на финансовиот план на Сојузот за 1980 година;

- состојбата со списанието „Историја“;

- избор на делегати во разни комисии во СДИЈ;

- подготовки за VII и VIII југословенски симпозиум за наставата по историја;

- подготовки за Карванот на младите историчари;

- издавачка дејност на Сојузот;

- разгледување на положбата во друштвата во Републиката;

- соработка со друштвата на историчарите од другите републики и автономни покраини;

- запознавање со материјалите за колективно раководење во општествено-политичките организации;

- подготовки за Конгресот во Букурешт;

- подготовки за југословенско-чехословачките научни собири;

- донесување разни одлуки (за авторски хонорар на списанието „Историја“, на соработниците и др.) ;

- оформување предлози за доделување на наградите „Гоце Дел-

чев“, „Климент Охридски“ и „11 Октомври“ и др.;

— подготовки за учество на научните собири;

— закажување на тематска конференција за наставните програми по историја;

— подготовки за Годишното собрание на Сојузот;

— прослава на 100-годишнината од Брсјачката буна;

— организирање семинар за наставата по историја;

— задолженија на членовите на Претседателството на Сојузот и други.

Секретаријатот на Претседателството има одржано 10 седници. На нив беа подготвувани дневните редови за Претседателството и беа донесувани некои заклучоци за оперативни задачи.

Редовноста на членовите на Претседателството на седниците беше добра. Задачите и обврските ги извршуваа, но не сите и не навреме.

Од точките кои беа поставувани на седниците може да се види кои прашања се третирали и каква била нивната актуелност.

б) Наставно-научна работа
двата југословенски симпозиуми

Сојузот изврши подготовки за наставата по историја, кои се одржаа во Аранѓеловац и Приштина и на кои учествуваа околу 60 наши историчари, а беа поднесени и три стручни материјали од наши историчари.

Сојузот, во соработка со Републичкиот завод за унапредување на образованието и воспитувањето и центарот за марксистичко образование и студии, организира подвижен семинар на тема „Атеистичкото воспитување на уче-

ниците низ наставата по историја“. Овој семинар ќе ја продолжи својата работа во повеќе друштва во Републиката. Како претседавачи ангажирани се: д-р Стефан Костовски, Јане Мишески, д-р Војо Кушевски и Наум Димовски.

Сојузот и друштвата се вклучија во широката јавна дискусија за нацрт-наставните програми по историја во основното и првите две години на средното образование, а на 11. IV 1980 година беше организирана и тематска конференција за таа цел.

Издадени се неколку броја од списанието „Историја“ (заостанатите и нови). Кога веќе го споменуваме списанието „Историја“, треба да го одбележиме фактот дека Редакцијата и другите ангажирани другари и другарки вложија големи напори и направени се крупни чекори во ажурноста на печатењето, дистрибуирањето, застапеноста на рубриките и написите, зголемувањето на претплатата и во сите други активности.

Преку нашиот Сојуз со свои трудови настапија 29 научни работници на пет меѓународни научни собири (Анкара, Прага, Париз, Букурешт).

На 5 и 6 октомври 1979 година на Научно-стручниот собир посветен на 60-годишнината на КПЈ —СКЈ во Никшиќ — СР Црна Гора зеде учество со свој реферат м-р Лазар Лазаров.

Сојузот доби средства од Заедницата на научни дејности на СРМ за печатењето на историографијата на Македонија, 1965—1975 година, која ја подготвија наши научни работници. Договорот за нејзиното печатење е склучен со „Студентски збор“ и најверојатно печатењето ќе биде за-

вршено во почетокот на 1981 година.

Наши научни работници ќе се вклучат во изготвувањето на материјалите од историјата на македонскиот народ за III, IV и V книга на историјата на југословенските народи и народности и историјата на човештвото, која ќе излезе како второ дополнително издание преку УНЕСКО и „Напријед“.

Во списанието на Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија во броевите од 1979 година отпечатени се 14 написи од наши историчари.

Други активности

Сојузот даде предлози за доделување на наградите „Гоце Делчев“, Климент Охридски“ и „13 Ноември“. Од четирите предлози трите беа прифатени, така што награди добија: проф. д-р Христо Андонов-Полјански, проф. Славка Фиданова и Катедрата по историја на Филозофскиот факултет.

Како соорганизатор Сојузот учествуваше во изведувањето на републичките натпревари по историја, кои ги организира секоја година заедно со републичкиот совет за грижи и социјалистичко воспитување на децата во составот на ЈПИ и на најдобрите 10 им додели подароци од историската литература.

Заедно со Републичкиот завод за унапредување на образованието и воспитувањето Сојузот изготви информација за ЦКСКМ за застапеноста на историјата на народите и народностите во наставната програма и учебниците по историја и за марксистичката заснова-ност на учебниците по историја.

Сојузот на Друштвата на историчарите на СРМ, заедно со Скопското друштво, организира комеморативна седница по повод смртта на претседателот Тито.

Сојузот и сите друштва беа активно вклучени во одбележувањето на значајните прослави и јубилеи во двете изминати години.

Ито така, Сојузот соработува со манифестациите „Курирче“, „Десет дена Крушевска република“, Бигорски средби“, „ЈНА“ итн.

Традиционалниот Карван на младите историчари од СРМ продолжува да се организира. За Карванот важи основниот принцип: „колку повеќе се познава татковината, толку подобро се сака и брани“. Во изминатите две години маршрутата беше слична како во претходните години — по славните патеки на НОВ и Револуцијата низ Југославија. То 1979 година бројот на учесниците беше преку 100, додека оваа година тој број се намали на половина. По бројот на учесниците и ефикасната организација и натаму водат друштвата од Прилеп, Кавадарци, Штип, Скопје, Крушево и други. Ефектите од оваа наставно-научна и забавна екскурзија имаат големо образовно-воспитно значење за учениците, особено со негувањето на револуционерните традиции од НОВ и развивањето на патриотските чувства. Заради тоа не би требало да престане оваа традиција, туку напротив таа треба да се засили и да се зголеми бројот на учесниците. За таа цел потребно е поголемо ангажирање на друштвата, особено на Скопското. Исто така Карванот треба да се изведува по две маршрути — една низ Југославија, а

друга низ Македонија. Тргнувањето да биде од значајни историски места, а испраќањето треба да биде свечено, со приредби и други манифестации организирани од друштвата, од училиштата со слободните ученички активности и

од општествено-политичките организации. Може и некои други новини да се внесуваат во организацијата, кај учесниците, во програмата што се реализира и слично.

ПОВРЗАНОСТА И СОРАБОТКАТА НА СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА СРМ СО СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА ЈУГОЛАВИЈА

1. Поврзаност

Бидејќи СДИСРМ работи во рамките на СДИЈ, тој има свои претставници во разни тела на тој Сојуз: претседателство, комитет, комисији, поткомисији, редакции и сл. Во Претседателството на СДИЈ член е Наум Димовски. Во Југословенскиот комитет за историски науки членови се академикот Љубен Лапе и професорот д-р Христо Андонов-Полјански. Член на Југословенската комисија за економска историја е професорот д-р Данчо Зографски. Членови на Југословенската комисија за наставата по историја се: професорот д-р Војо Кушевски и Наум Димовски. Член на Југословенскиот комитет за византологија е професор д-р Бранко Панов. Член на Одборот за општествена контрола е Киро Силјаноски.

Од нашиот Сојуз има три члена на три редакции: во Редакцијата на списанието „ЈИЧ“ е д-р Ристо Поп-Лазаров, во Редакцијата на списанието „Acta Historiae Jugoslaviae“ професорот д-р Данчо Зографски, а во Редакцијата на списанието „Настава по историја“ Благоја Цветкоски.

Во 11-те комисији за соработка со странство при Сојузот на дру-

штвата на историчарите на Југославија од нашиот Сојуз имаме 11 членови. Во нашиот Сојуз евеќе две години се наоѓа седиштето на Југословенската комисија за соработка со историчарите од Советскиот Сојуз, чиј претседател е академикот Михаил Аполостолски, а секретар д-р Растислав Терзиоски.

2. Соработка и активност

Соработката на нашиот Сојуз со Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија во текот на изминатите две години беше на завидно ниво. Таа се одвиваше преку учеството на нашите претставници — членови на организациите при Сојузот, на закажуваниите седници на тие органи во Белград, Љубљана и Приштина, преку кореспонденцијата, која беше редовна и ажурна, и преку други форми.

Задачите кои беа поставувани од СДИЈ за разни активности на нашиот Сојуз ги спроведуваше во дело. Членот на Претседателството на СДИЈ учествуваше на 5 седници, членовите на Југословенскиот комитет за историски науки на 3 седници, членовите на Комисијата за наставата по историја учествуваа на 6 седници, чле-

нот на византолошкиот комитет на 2 седници, членовите на редакциите, исто така, учествуваа на повеќе седници итн.

Нашиот Сојуз редовно го известува СДИЈ за активностите и му доставува информации и извештаи за позначајните активнос-

ти како, на пример, за југословенско-чехословачките симпозиуми (во 1979 и 1980 година), за настапувањето на нашите научни работници на научни собири надвор од земјата (Анкара, Париз, Прага) и др.

СОРАБОТКАТА НА СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА СРМ СО НАУЧНИТЕ И СТРУЧНИТЕ ИНСТИТУЦИИ И ОПШТЕСТВЕНО-ПОЛИТИЧКИТЕ ОРГАНИ И ОРГАНИЗАЦИИ

Сојузот соработува со повеќе научни и стручни институции и општествено-политички органи и организации и тоа со: ИНИ, Филозофскиот факултет — Катедра-та по историја, МАНУ, Центарот за марксистичко образование и студии, ПА, историските музеи, историските архиви, заводите за унапредување на образованието и воспитувањето, со историчарите од Правниот и Економскиот факултет и др.

Исто така Сојузот соработува со Радио-телевизија Скопје и со другите јавни информативни средства.

Тесни врски Сојузот има со РК на ССРМ, со Републичкиот и Градскиот одбор на СЗБ од НОВ, со ЦК на СКМ и со други општествено-политички организации.

Сојузот има делегирано свои членови како делегати во самоуправните органи на повеќе работни организации, институции и установи: во ИНИ, во Историскиот архив на Македонија, во Републичкиот завод за заштита на спомениците, во Комисијата за

културна соработка со странство, во Манифестацијата „10 дена Крушевска република“, во Одборот за прослави и јубилеи при претседателството на РК на ССРМ, во Издавачката куќа „Култура“ итн.

По повод 15-годишниот јубилеј на списанието „Историја“ направени се посети кај другарите Ангел Чемерски, претседател на ЦК СКМ, Љупчо Арсов, претседател на Советот на Републиката и Крсте Маркоски, претседател на РК на ССРМ. Делегацијата на Сојузот ги информира другарите за 15-годишниот развој на списанието и со активностите на Сојузот во последните 2 години. Тие дадоа поддршка на активностите и ветија помош (ако треба), давајќи при тоа предлози и сугестии за поуспешна дејност на Сојузот,

Исто така се направени повеќе разговори во РК на ССРМ, договарајќи се за активностите на Сојузот.

Покрај поврзаноста и соработката на разни релации со спомнатите органи, организации и ин-

ституции, кои даваат видни резултати, треба да истакнеме и некои пропусти и недостатоци на овој план. Имено, има случаи кога се организираат разни манифестации или стручни и научни собири од страна на научните институции или општествено-политичките организации Сојузот не е дури ни известуван за активност која се изведува. Се контактира директно со институциите или лицата кои се членови на овој Сојуз. Исто така нашите научни институции како, на пример, МАНУ, ИНИ, Факултетот многу ретко испраќаат покани за студиски денови, за разни предавања од поширок интерес и слично, иако се знае дека Сојузот во својата програма го има предвидено и учеството на таквите стручни активности, повикувајќи свои членови дури и од внатрешноста на нашата Република.

Присутна е и појавата повеќе членови на раководствата на Сојузот да се идентификуваат со Сојузот, да настапуваат неовластено во име на Сојузот, да даваат предлози и да прифаќаат обврски без да бидат известени ор-

ганите на Сојузот, кои, според Статутот, се должни тоа да го прават.

Во оваа смисла предлагаме сите институции, органи и организации, кои сакаат да имаат по организациона линија претставник — историчар од Сојузот во некој нивен орган, или го сакаат учеството на повеќе историчари во активностите, да се обраќаат до Сојузот, а тој ќе определи дали тие другари ќе бидат од ИНИ, од Факултетот, од некое друштво на историчарите и слично.

Досегашната практика доведе и до тоа одделни членови на Сојузот со години да акумулираат повеќе должности (по 10 и повеќе), членувајќи дури и во такви органи каде или воопшто не даваат свој придонес или се несоодветно избрани.

На овој план мораме да направиме пресвртница. Да се знае кој кого предлага, за колку време, за која должност и слично, а тој другар или другарка треба да дава отчет за својата активност пред оној што го избрал. За сето тоа Сојузот треба да води и точна евиденција.

СОРАБОТКАТА НА СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА СРМ СО ИСТОРИЧАРИТЕ ОД ДРУГИТЕ ЗЕМЈИ И УЧЕСТВОТО НА НАШИТЕ ИСТОРИЧАРИ НА НАУЧНИТЕ СОБИРИ НАДВОР ОД НАШАТА ЗЕМЈА

И оваа соработка, главно, се одвива преку СДИЈ. Во нашиот Сојуз како оперативно тело е Комисијата за соработка со странство. Во изминативе две години на овој план се реализирани повеќе активности. На Југословен-

ско-чехословачкиот научен собир, одржан од 24 до 28. IX 1979 година во Прага на тема „Економските и општествените проблеми во периодот на преминот од феудализам кон капитализам“ од нашиот Сојуз зедао учество тројца

историчари (професорот Славка Фиданова, д-р Глигор Тодоровски и д-р Ристо Поп-Лазаров). Нашите претставници поднесоа неколку реферати и воспоставија контакти за потесна соработка со чехословачките историчари. На билатералниот колоквиум на југословенско-француските историчари на тема „Југословенско-француските односи 1914—1920“, кој се одржа во април оваа година, со соопштение на тема „Македонското прашање пред почетокот на I-та светска војна“ зеде учество д-р Глигор Тодоровски, научен советник при ИНИ. Овде мораме да споменеме дека дојде до извесно недоразбирање меѓу СДИЈ и Комисијата за културни врски со странство во СРМ зашто најнапред од Белград се побара учесник од нашиот Сојуз, кој беше определен, а потоа беше испратен споменатиот учесник од Комисијата.

На XV меѓународен конгрес на историските науки, кој се одржа во август оваа година во Букурешт, од нашата Република, како претставници на нашиот Сојуз, зедоа учество девет историчари, од кои повеќето поднесоа свои соопштенија. Исто така, двајца историчари од нашиот Сојуз зедоа учество во подготвувањето на два реферата поднесени од Југословенските историчари. За учеството на нашите историчари Сојузот, односно Комисијата, изврши опстојни подготовки во определувањето на учесниците, за прашањата за кои требаше да дискутираат, во обезбедувањето на финансиските средства и др.

На Балканолошкиот конгрес во Анкара во 1979 година од на-

шата Република учествуваа 14 историчари. Сојузот, преку Комисијата, учествуваше во подготовките, но тие главно се одвиваа преку Југословенскиот балканолошки комитет.

Од 29. IX до 4. X 1980 година во Стубичке Топлице се одржа Југословенско-чехословачки научен собир на тема „Општествено-економските и политичките прилики во Југославија и Чехословачка од 1918—1929“ каде зедоа учество двајца наши претставници: д-р Ристо Поп-Лазаров и д-р Орде Иваноски.

На 19 јуни 1980 година во МАНУ се одржа седница на Југословенско-советската комисија на историчарите каде беше договорено за одржувањето на научен собир на тема „Четириесет години од почетокот на вооружената борба на народите на СССР и СФРЈ против фашизмот“. Научниот собир ќе се одржи во мај 1981 година во Белгород, а ќе бидат поднесени по десет реферати од двете страни и повеќе соопштенија. На седницата беа утврдени темите и другите критериуми околу учеството и публикувањето на материјалите. Оваа активност се одвива преку СДИЈ, но бидејќи седиштето на Југословенската комисија се наоѓа во нашиот Сојуз и ја раководи наш историчар, сметаме дека тоа е активност и на нашиот Сојуз.

На овој план претстојат повеќе активности во следните години. Особено внимание ќе треба да се посвети на соработката на македонските историчари со историчарите од Албанија и Грција и тоа на прашања кои не претставуваат пречка за соработка.

СОРАБОТКАТА НА СОЈУЗОТ НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ НА СРМ СО ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ ОД ДРУГИТЕ РЕПУБЛИКИ И ПОКРАИНИ

Оваа соработка се воспоставуваше директно, а ја координираше Комисијата за соработка со националните друштва и меѓународна соработка во нашиот Сојуз. Во текот на изминатите две години во програмите за работа на Сојузот имаше зацртано да се одржат заемни средби со историчарите од: Словенија, Хрватска, Србија, Босна и Херцеговина и Црна Гора. На тие средби требаше да се одржат по неколку предавања од националната историја, да бидат посетени културно-историски споменици и други знаменитости. Поради финансиски тешкотии во Сојузите таквите средби не се целосно реализирани, освен следново: магистерот Лазар Лазаров учествуваше на Научниот собир во СР Црна Гора во октомври 1979 година каде поднесе реферат; во август 1979 и во

август 1980 година учествуваа околу 60 историчари од СРМ на два-та југословенски симпозиуми за наставата по историја во Аранѓеловац и во Приштина каде поднесоа три свои стручни прилози: професорот д-р Војо Кушевски, Владо Шаркоски и Наум Димовски; На свечената седница посветена на Едвард Кардељ и 40-годишнината од излегувањето на неговата книга за националното прашање, на 2. III 1979 година во Љубљана од нашиот Сојуз учествуваше еден наш историчар — Љубица Стаматоска; на Годишното собрание на Друштвото на историчарите на Словенија во октомври оваа година како делегат-гостин присуствуваше д-р Растислав Терзиоски.

Преку нашите стручни институции се реализира и друга соработка со споменатите друштва.

ОРГАНИЗАЦИОНАТА ПОСТАВЕНОСТ И АКТИВНОСТА НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ ВО СРМ ПО ОПШТИНИ

а) Организационата поставеност

Сите историчари во СРМ припаѓаат и делуваат во 25-те друштва што ги имаме. Точниот број не е утврден поради недоставените податоци од друштвата. Според евиденцијата во просветно-педагошката служба, во средното образование во СРМ работат 250 професори по историја, а во основното 530 наставници и професори. Во историските архиви и музеи, во средствата за јавното информирање (дневните листови,

радиото и телевизијата), во ПА, Филозофскиот факултет, ИНИ и други стручни, научни и други институции претпоставуваме дека работат околу 250 или вкупно 1010 историчари, од кои 60% професори, и 40% наставници.

Во таа смисла нужно е да истакнеме дека поголемиот дел од друштвата не стојат на здрава организациска основа. Тие сè уште не се регистрирани и немаат својство на правно лице. Не располагаат со печат и штембил и што е најважно општинските

конференции на ССРМ не ги третираат како своја асоцијација и не им доделуваат никакви финансиски средства за задоволување на неопходните материјални расходи. Во оваа смисла друштвата можат да земат пример од Прилепското, Скопското, Штипското, Битолското, Кавадарското, Гостиварското друштво, иако и од овие има некои кои сè уште не се регистрирани но активно дејствуваат. Според тоа, регистрањето на друштвата и внесувањето во списокот на корисниците на буџетските средства при ОК на ССРМ е една од основните задачи на повеќето наши друштва по општините, За да се направи тоа не треба да се чека никаква помош надвор од друштвото и местото во кое дејствуваат.

Во врска со организациската поставеност треба да споменеме и тоа дека повеќето друштва ја немаат средено евиденцијата на своето членство и на годишната членарина. Во изминатите две години членарината ја собрале и го внесле определениот процент во Сојузот следниве друштва: Штип, Т. Велес и некои др. Останатите не ја собрале членарината и не ја уплатиле котизацијата во Сојузот, иако е тоа статутарна обврска. Во врска со членарината има предлози таа да се зголеми на 50 нови динари и секој член кој ќе ја исплати да стане и претплатник на списанието „Историја“. Оваа практика доста успешно ја применува Географското друштво на СРМ и затоа му предлагаме и на нашиот Сојуз да донесе таква одлука.

Треба критички да се осврнеме и на кореспонденцијата меѓу друштвата на Сојузот и ажурнос-

та во таа смисла. Покрај тоа што не се доставуваат до Сојузот годишните програми за работа и копија од записниците на седниците на раководствата, друштвата немаат доставено списоци на своите членови и 10 друштва сè уште не ги доставиле извештаите и другата документација од годишните собранија, иако беа испратени 2 ургентни писма лично до претседателите на друштвата и еден месец се пролонгира одржувањето на Годишното собрание на Сојузот. Тие друштва се во: „Куманово, Берово, Кичево, Тетово, Ресен, Делчево, Охрид, Св. Николе, Дебар и Пробиштип. Во изминативе две години Сојузот се ангажира и со помош на членовите беа формирани пет нови друштва на историчари, кои веќе беа споменати.

Бидејќи во скопското друштво имаме најголем број членови (преку 200), кои живеат и работат во сите општини на градот, во разни установи и институции, не е можно со сите, како едно друштво, да се извршуваат поставените задачи. Како аргументи можат да се наведат повеќе: слабото присуство на состаноците, несобраната членарина, немање преглед за активностите на членството и сл. Поради тоа предлагаме во Друштвото на историчарите на Скопје да се оформат неколку секции: една што ќе ги опфати историчарите од научните институции, Факултетот и ПА, втора од основното образование, трета од средното образование (наставниците), четврта од информативните средства. На тој начин одредени прашања би се решавале по секциите, а друштвото пак ќе живее и ќе дејствува како целина.

АКТИВНОСТА НА ДРУШТВАТА НА ИСТОРИЧАРИТЕ ВО СРМ

Повеќето од друштвата во нашата Република активно дејствуваат во местото каде што се наоѓаат. За таа цел имаат подготвени програми чија содржина е заснована на општите начела на Статутот на Сојузот и нивните статuti — правила. Но има и такви друштва кои дејствуваат стихично, без програма за работа и без организационен живот. Такви се повеќето од оние 10 кои сè уште не ги одржале годишните изборни собранија и не доставиле никаква документација до Сојузот. Има неколку друштва кои порано биле активни, но во последно време, за жал, нивната активност воопшто не се чувствува и тоа во: Куманово, Струмица, Кичево. Својата дејност ја прошируваат, засилуваат и збогатуваат на повеќе релации друштвата како целина од: Прилеп, Штип, Битола, Скопје, Гостивар, Гевгелија, Кавадарци, Титов Велес, и др. Овие друштва се чувствуваат дека постојат и неопходни станале во средината и кај општествено-политичките фактори. Тоа значи дека се избориле за своето место и станале потребни на стручен и општествен план, така што историчарите-претставници на друштвата, вклучени се и активно дејствуваат во органите на ОК на СКМ, ОК на ССРНМ, Синдикатот и младинските организации во ОО на боречките организации, во работничките универзитети, во друштвата за наука и уметност (Битола и Прилеп) итн. За ваквата поставеност на овие друштва секако имаат придонес и ОК на ССРН во тие места, кои ги

вклучиле во редовите на своите активности.

Активностите на друштвата во изминативе две години се одвиваа во следново:

- работа во општествено-политичките организации;

- изготвување реферати, тимски предавања на историски теми;

- активност за унапредување на наставно-воспитната работа во училиштата и тесна соработка со заводите за унапредување на образованието и воспитувањето;

- вклученост во одбележувањето на историските настани и Јубилеи во рамките на училиштата, општините и Републиката;

- вклученост во организирањето на научните собири за учеството на родниот крај во НОВ (Скопје, Гевгелија, Прилеп, Битола);

- организирање квиз-натпревари со учениците на теми од поновата историја: Струмица, Штип, Битола, Прилеп и др.

- учество во шампионатот на знаење „Тито-револуција-мир“, ЛПИ и други републички и сојузни натпревари по историја;

- организирање на предавања од наши еминентни историчари (Гевгелија, Битола, Прилеп, Скопје);

- помош на младинската акција за археолошки ископувања, откривање и чување на археолошките локалитети (Виница);

- вклученост на сите друштва во Акцијата „Сите во одбрана и заштита“;

- организирање на учесници за Карванот на младите историча-

ри (Прилеп, Кавадарци, Штип, Крушево, Скопје и други);

— организирање предавања на историски теми пред учениците и граѓаните;

— земање под патронат на друштвата за одржување на историските споменици;

— повеќе друштва имаат воспоставено соработка со стручните и научните институции (ИНИ, Факултетот, музеите, архивите и сл.);

— активност на пишување учебничка и друга литература, ангажираност во пишувањето на стручните написи, рецензии итн.;

— учество и активност на VII и VIII Југословенски симпозиум за наставата по историја, семинари и стручни советувања;

— организирање слободни ученички активности по историја во основните и средните училишта и будење интерес за историското минато кај младата генерација;

— повеќето друштва водат перманентна грижа за идејното воспитување на своето членство;

— ангажираност во пишување на монографиите и историјата на својот крај (Штип);

— посебна активност друштвата покажаа по повод смртта на претседателот Тито во одржувањето предавања, историски часови и сл.;

— одржување комеморативни седници по повод смртта на Едвард Кардељ и претседателот Тито (скопското друштво).

Земајќи ја предвид целокупната работа на друштвата, од сите може да го одделиме и да го истакнеме како најактивно во изминатите 2 години друштвото во Штип, поради тоа што во него организационо живеат сите него-

ви органи. Друштвото премина на колективно раководење. Членарината е собрана од членството. Се води перманентна документација. Соработува со Сојузот, со другите друштва, со стручните и научните институции и со општествено-политичките организации. Претседателството одржало 11 седници со обмислени и содржински дневни редови. Има изработено годишни програми според кои се одвивала целата активност. Исто така, има одржано 8 општи конференции со целото друштво, на кои се разгледувани стручни, организациони, наставни, финансиски и други прашања. Во Карванот на младите историчари испраќа секоја година повеќе учесници. Оваа година и началникот на Штабот што го раководеше Карванот беше од Штип. Друштвото е вклучено во изготвувањето на публикацијата „Историјата на Штип и Штипско“, која се планира да излезе од печат во 1981 година. Друштвото, во соработка со Историскиот музеј од Штип, го уреди и издаде јубилејниот број на Зборникот на музејот, а го подготвуваат и следниот број. Друштвото собира документација од НОВ. Има членови кои пишуваат учебници. Еден член од друштвото е член на Редакцијата на списанието „Настава по историја“. Заедно со Заводот за унапредување на предучилишното и основното воспитување и образование, тоа организирало пет разговори за проблематиката на наставата по историја (нагледни предавања, за новите наставни програми, за учебниците, за неврзаните земји итн.). Друштвото било вклучено во сите јубилеи и историски датуми (со реферати, историски часови, при-

редби и др.). Организирано неколку натпревари по историја со ученици и работничка младина од „Астибо“, „Македонка“, „Макпромет“ и др. Посебна активност има со локалниот печат и радио-станицата, давајќи им стручна помош. Потоа, изготви реферат за VII југословенски симпозиум за наставата по историја. Членовите добиваат повеќе броеви од списанието „Историја“, „Настава по историја“, „ЈИЧ“ и др. Освен овие има и други активности. Поради

залагањето, развиените активности и успесите во дејствувањето предлагаме ова друштво да биде прогласено за најактивно во изминативе две години и да даде свој делегат за VIII конгрес на СДИЈ. Воедно предлагаме прогласувањето на најдоброто друштво во извештајниов период да стане традиционално, со тоа што ќе се дава награда, признание и слично, како што ќе одлучи Собранието.

НЕШТО ЗА НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА ВО ОСНОВНОТО И СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Од идната година ќе почне да се применува новата наставна план-програма по историја во основното, а по две години и во првиот и вториот клас на средното насочено образование. Што беше усвоено како програмска содржина од општата и националната историја немаме намера сега да истакнуваме, зашто многу широко се дискутираше за тоа. Само сакаме да ги истакнеме проблемите кои сè уште постојат пред нас и за чие разрешување ќе треба да се вложат сериозни напори од сите фактори во нашата Република, посебно од институциите на кои основната дејност им е работа на историјата или наставата по историја.

Според новите југословенски концепции за наставните програми, фондот на часовите по историја се намалува и предметот се поставува подолу — од петтото одделение до вториот клас на средното образование. Сегашниот фонд на часови од петтото до осмото од-

деление останува ист (1, 2, 2, 2). Во стручните училишта, во првиот клас како досега остануваат два часа неделно, додека во вториот клас од три се намалува фондот на два часа неделно, а во гимназиите, кои веќе нема да постојат како такви, во кои досега имаше по три и четири часа неделно во третиот и четвртиот клас ќе отпаднаат сите часови.

Покрај намалувањето на фондот на часовите, се стеснуваат и содржините по некои теми од општата и националната историја.

Со новите наставни програми по историја ќе имаме извесно растеретување на учениците, но останатиа повеќе проблеми кои ќе треба да се решаваат на југословенско ниво. Еве некои од нив:

— иако се работи за извесно изедначување на плановите и програмите по историја на југословенски план, имаме различни пристапи и решенија во плановите, програмите и принципите на пла-

нирањето на редоследот на програмските содржини;

— во врска со наставата по историја општо, сè уште не се реализирани заклучоците на Седмиот конгрес на историчарите на Југославија;

— предметот историја не е поставен на соодветно место во нашиот воспитно-образовен систем. Се воведуваат нови предмети кои ја „заменуваат“ историјата. Тоа се запознавање на општеството, историја на цивилизацијата и сл., со што се стеснува просторот за историското образование на учениците;

— принципот на планирање на редоследот на програмските содржини (линеарниот), со кој се воведуваат во прашање психолошките можности на учениците од основното образование, за совладување на материјалот кој им се нуди;

— заемната застапеност на историјата на нашите народи и народности во наставните програми по историја, исто така, сè уште не е усогласена на ниво на Југославија што претставува многу значајно прашање кое не трпи одлагање;

— застапеноста и соодносот на политичката, економската и културната историја не е како што треба и бара постудиозен пристап за решавање;

— прашањето за учебниците по историја исто така е актуелно итн.

Покрај наведените нерешени прашања, нашите виши школи и катедрите по историја на факултетите немаат воспоставено тесни

врски и соработка за решавање на наставно-воспитните проблеми во наставата по историја, прилагодувајќи ги наставните план-програми (кои се хетерогени) на потребите на новото реформирано училиште. Посебно прашање претставува повоената историја и историјата на современото работничко движење.

За решавање на овие проблеми потребно е поголемо залагање не само на стручната служба во нашата Република (Заводот за унапредување на образованието и воспитувањето) туку и другите врвни институции кои се занимаваат со проблемот на историска-та наука и наставата по историја: МАНУ, ИНИ, Катедрата по историја на Филозофскиот факултет, Педагошките академии и останатите фактори. Не смееме да ја продолжиме досегашната практика во врска со донесувањето на нови наставни план-програми по историја без оглед за кој степен на образование се тие. Посебна помош во тој прилог можат да дадат Катедрата по историја и ИНИ, со своите научни работници, специјалисти за одредени периоди од историјата.

Благодарам.

1. XI 1980, МАВРОВО

Претседавач

на Претседателството на Сојузот на друштвата на историчарите на СРМ

Наум ДИМОВСКИ